

**W
poszukiwaniu
źródeł
rzeki Ropy**

TRASA TURYSTYCZNA

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

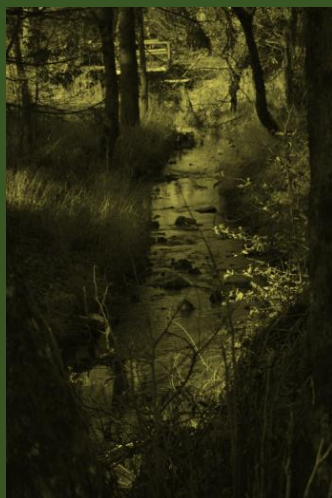
 MAŁOPOLSKA

 **STOWARZYSZENIE
civitas
nostra**

Nadleśnictwo Łosie

Źródlika Rzeki Ropy

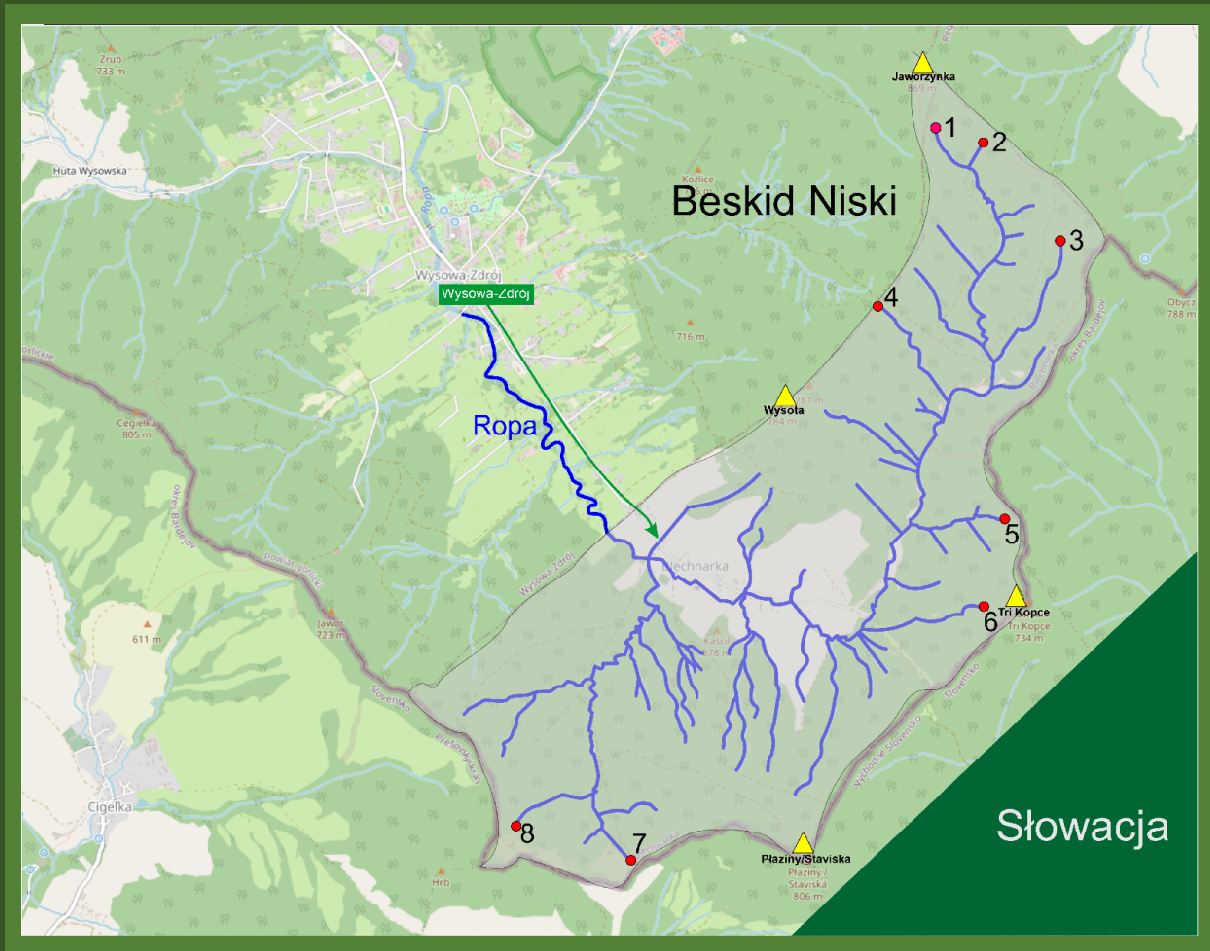
Źródlika rzeki Ropy to miejsce ciekawe i zupełnie nieodkryte. Zlokalizowane, praktycznie mówiąc, bardzo blisko ścieżek spacerowych, którymi codziennie chodzą kuracjusze, korzystający z lecznictwa uzdrowiskowego w Wysowej-Zdroju i okolicach oraz turyści, jednak nie zwracają oni większej uwagi na mocno ukryte za drzewami miejsce narodzenia rzeki – rzeki Ropy.

Przed wejściem na trasę

Nasze źródliśko to obszar na południe od Wysowej-Zdroju i linii Wysota – Jaworzynka. Jako główne źródło rzeki Ropy wskazywany jest punkt na południowym stoku Jaworzynki, na wysokości 790 m n.p.m. Tak mówi literatura. Rzeczywistość mimo wszystko, jak zwykle, jest nieco bardziej skomplikowana, przez co bezwzględnie dużo ciekawsza. Wystarczy choćby spojrzeć na mapę, na której widzimy 25, może nawet ok. 30, innych źródeł.

Zapewne wielu geografów powiedziałoby, że jako źródło zaznacza się ciek wodny wypływający z najwyższego punktu, dlatego też to miejsce wyróżniliśmy na czerwono i oznaczyliśmy numerem 1. Dla nas piechurów ta ważna geograficzna zasada ma jednak nieco mniej istotne znaczenie. Jak pójdziecie w teren, sami zobaczycie. To miejsce w całości jest piękne, zaś każde źródelko, które w większości stanowią cieki podziemne, jest mocno ukryte. Biorąc to pod uwagę nasza droga nie prowadzi wzdłuż potoku, a opisywana jest przez parametry GPS. To wszystko sprawia, że zanurzając się w obrazy, zapachy i odgłosy życia lasu tracimy geograficzną ostrość, skupiając się na wrażeniach, które pozwoliły nam zaproponować Wam odkrycie nie jednego miejsca – tego z czerwoną kropką, ale wielu innych, które są podobne, dlatego też tworzą wspólnie niebieskie drzewo, dające życie rzece Ropie.

Niewątpliwie trzeba za wszelką cenę zadbać o ten obszar źródliskowy rzeki Ropy, posiadający jeszcze naturalny charakter, gdyż niestety coraz rzadziej w Polsce spotkać można podobne tereny. To ważny element kulturowy, rekreacyjny oraz edukacyjny, dlatego też warto dołożyć wszelkich starań, by chronić go w jak największym stopniu.

Zapraszamy zatem Państwa nie do źródła rzeki Ropy, ale do źródlisk i namawiamy do odkrywania każdego najmniejszego źródelka oraz zamieszczania jego koordynatów GPS chociażby na naszej stronie internetowej.

Na początek trochę wiedzy ogólnej

Rzeka Ropa

Rzeka Ropa jest jedną z najważniejszych rzek w Beskidzie Niskim i jedną z głównych rzek Pogórza Gorlickiego, znajdującą się w południowo-wschodniej Polsce. Jej długość wynosi ok. 80 km, a powierzchnia zlewni – 971 km². Rzeka wypływa na południowym stoku Jaworzynki, o współrzędnych 49°26'36.1"N 21°13'09.5"E, na wysokości ok. 780 m n.p.m., a uchodzi do Wisłoki w Jaśle na wysokości ok. 225 m n.p.m., zasilając system wodny rzeki Wisły. Ropa przepływa przez malownicze tereny górskie i Pogórze Karpackie, wpływając

do Zbiornika Klimkówka, który odgrywa kluczową rolę w retencji wody, a także pełni funkcje rekreacyjne. W dolnym biegu Ropa wpada do Wisłoki, a następnie Wisła przenosi jej wody do Morza Bałtyckiego.

Ropa pełni istotne funkcje ekologiczne i gospodarcze w regionie. Źródłiska Ropy usytuowane są w obszarze sieci Natura 2000 Beskid Niski, w pobliżu wielu innych ważnych form ochrony przyrody. Obszary przybrzeżne rzeki są domem dla różnych gatunków roślin i zwierząt, stanowiąc siedliska chronione i często objęte ochroną krajobrazową. W dolinie Ropy występują liczne ekosystemy leśne, łąki, a także gatunki typowe dla terenów podmokłych, co sprzyja beskidzkiej bioróżnorodności.

Ropa ma duże znaczenie przyrodnicze i rekreacyjne, szczególnie w rejonach górskich, gdzie zachowały się jej naturalne, meandrujące odcinki i stosunkowo czyste wody. Jest również wykorzystywana w celach energetycznych – na Ropie wybudowano w latach 70-80 XX wieku zaporę i niewielką hydroelektrownię o mocy 1,1 MW.

Czasami zastanawiamy się skąd pochodzi nazwa rzeki. Literatura dość mocno chroni te tajemnice, ale wiadomo, że rzeka Ropa jest wspomniana w dokumentach historycznych z XIV wieku, kiedy król Kazimierz Wielki nadał ziemie w dolinie rzeki Ropy swojemu rycerzowi Janowi Gładyszowi. Nazwa jednak jest daleko starsza. Samo słowo „ropa” pochodzi z dawnego słowiańskiego słowa oznaczającego "brudną wodę". Prawdopodobnie odnosi się to do wyglądu wody w rzece, która mogła być mętna lub ciemna z powodu naturalnych osadów i minerałów obecnych w jej korycie, a w szczególności substancji organicznych związanych z ropą naftową, występującą naturalnie w regionie. Co ciekawe, niektóre studnie usytuowane bliżej Gorlic ciągle zanieczyszczone są ropą.

Lokalizacja i Hydrogeologia Źródlisk

Źródła rzeki Ropy znajdują się w Beskidzie Niskim, na wysokości około 780 m n.p.m., prawie pod głównym grzbietem wododziałowym Karpat, na południowych stokach Jaworzynki, tuż przy granicy ze Słowacją. Rzeka Ropa płynie z najwyższych pasm Beskidu Niskiego przez Obniżenie Gorlickie do Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej. Zlewnia rzeki położona jest na terenie województw małopolskiego i podkarpackiego, głównie w obrębie powiatu gorlickiego oraz w mniejszej części powiatu jasielskiego i tarnowskiego.

Omawiany teren zajmuje fragment jednego z największych i niezwykle istotnych obszarów chronionych w Polsce południowej – obszaru Natura 2000 Beskid Niski. Od źródlisk aż do Gorlic znajduje się w Południowomałopolskim Obszarze Chronionego Krajobrazu. W najbliższym otoczeniu znajduje się obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Powiatu Gorlickiego oraz obszar Natura 2000 Wisłoka z Dopływami, obejmujący dolną część Ropy.

Hydrologia rzeki Ropy charakteryzuje się dużą zmiennością przepływów. Jej średnie przepływy roczne na posterunku wodowskazowym w miejscowości Ropa wynoszą ok. 3,30 m³/s. Rzeka Ropa ma długość 78,7 km a jej dorzecze obejmuje powierzchnię 974,1 km². Główne dopływy Ropy to m.in. Zdynianka, Bielanka, Bystrzanka, Sękówka, Moszczanka, Strzeszynianka, Kobylanka, Libuszanka, Sitniczanka, Olszynka, Bednarka i Stróżowianka.

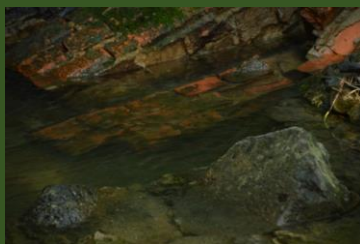
Główne Cechy Hydrologiczne

Hydrogeologia źródeł rzeki Ropy związana jest z wyjątkowym geologicznym podłożem i warunkami hydrologicznymi regionu. Źródła zasilane są przede wszystkim wodami opadowymi oraz roztopowymi, co prowadzi do zmiennego przepływu rzeki, z gwałtownymi przyrostami poziomu wody w czasie intensywnych deszczy i roztopów. Zimą przepływ w rzece spada, a wiosną często obserwuje się wyższy stan wód w wyniku topnienia śniegów i obfitych opadów w górach.

Obszar źródłiskowy Ropy zbudowany jest głównie z osadów fliszowych, typowych dla Karpat, składających się przeważnie z naprzemiennych warstw piaskowców, łupków i margli. Tego rodzaju struktura geologiczna sprzyja tworzeniu się podziemnych zbiorników wodnych, które są jednak stosunkowo płytkie. Wody przesączają się przez warstwy piaskowca, charakteryzującego się dużą przepuszczalnością, natomiast warstwy łupków i margli ograniczają przepływ wód, co prowadzi do lokalnych akumulacji.

W okolicach źródlisk w górnych partiach rzeki koryto rzeki przeważnie nie prowadzi wody, a cieki często wcinają się głęboko tworząc dolinę V-kształtną. Podłoże fliszowe zdecydowanie wpływa na strukturę sieci hydrograficznej, powodując, że w obszarach o większej zawartości piaskowców woda łatwiej przenika przez warstwy ziemi, co sprzyja tworzeniu źródeł i strumieni. W okresach niskiego poziomu opadów przepływ w rzece zmniejsza się, natomiast w okresach intensywnych opadów flisz karpacki przyczynia się do gwałtownego przyrostu ilości wody w rzece.

Czystość Wód Ropy

Wody rzeki Ropy i jej źródeł charakteryzują się dużą czystością na odcinku źródłiskowym, co wynika z braku wielkiej działalności przemysłowej w rejonie. Naturalna filtracja, dzięki fliszowi karpackiemu, sprawia, że wody te mają stosunkowo niską zawartość zanieczyszczeń i są bogate w minerały charakterystyczne dla skał fliszowych. Górski charakter rzeki, dobrze natlenione, o szybkim przepływie wody, kamieniste i żwirowe podłoże sprawiają, że strefa najwyższych partii potoku nazywana jest rybną krainą pstrąga, tworząc korzystne warunki do życia pstrąga potokowego i innych gatunków ryb.

Wpływ Warunków Klimatycznych

Zmienne warunki klimatyczne Beskidu Niskiego, z obfitymi opadami, bezpośrednio wpływają na hydrodynamikę rzeki. W okresach obfitych opadów i roztopów woda szybko spływa z gór, co prowadzi do wzrostu przepływu w Ropie, a w okresach suszy rzeka ma mniejszy przepływ.

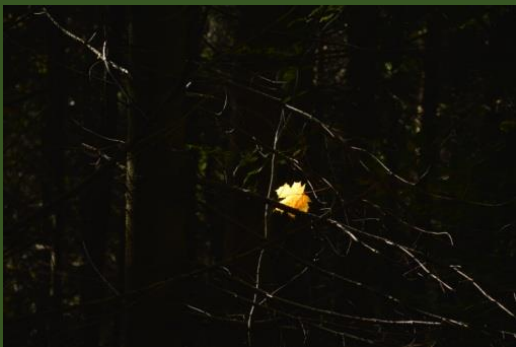
Ekosystem

Specyficzne środowisko źródeł Ropy, jakie tworzy rzeka wraz ze swoją doliną, sprzyja rozwojowi cennych siedlisk przyrodniczych. Ekosystem Beskidu Niskiego, jednego z najmniej zurbanizowanych i najmniej zmienionych przez człowieka obszarów w Polsce, jest bogaty i zróżnicowany. Ten region Karpat charakteryzuje się mozaiką siedlisk, od lasów, łąk po torfowiska i górskie potoki, co sprzyja występowaniu rzadkich i wrażliwych gatunków roślin oraz zwierząt.

Lasy

Lasy pokrywają większość obszaru Beskidu Niskiego. Zajmują blisko 70% jego powierzchni i składają się głównie z:

- **Lasów bukowych** - dominujących w wyższych partiach, gdzie klimat jest chłodniejszy i bardziej wilgotny
- **Lasów jodłowych i świerkowych** – występujących w miejscach bardziej wilgotnych i chłodnych
- **Lasów mieszanych** - z udziałem dębu, grabu i klonu, które można spotkać na niższych wysokościach. Lasy te są siedliskiem dla licznych gatunków zwierząt, w tym dużych drapieżników, takich jak wilki i rysie.

Łąki i Polany

Łąki, często będące efektem tradycyjnego wypasu i koszenia, są bogate w różnorodne gatunki roślin i owadów. Można tu znaleźć wiele gatunków storczyków, a także roślin rzadkich i chronionych.

Rzeki i Potoki

Górskie rzeki i potoki, takie jak Ropa, tworzą siedliska dla licznych gatunków ryb, płazów i bezkręgowców. W czystych, zimnych wodach tych potoków żyją pstrągi potokowe oraz głowacze.

Torfowiska i Bagna

Torfowiska, choć rzadkie w Beskidzie Niskim, stanowią niezwykle cenne ekosystemy. Zbiorowiska łąkowe oraz torfowiskowe utrzymują się głównie w dolinach rzek. Są domem dla wielu rzadkich gatunków traw i roślin zielnych, ptaków i zwierząt.

Flora

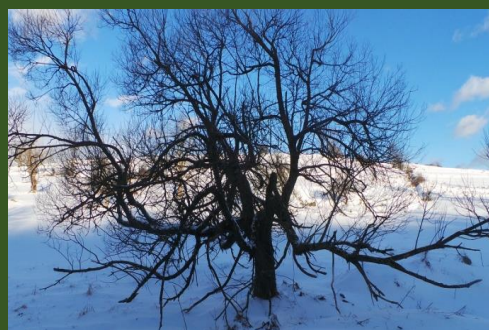
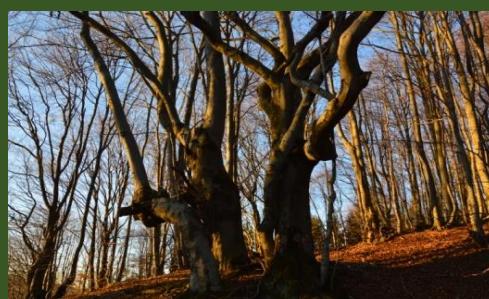
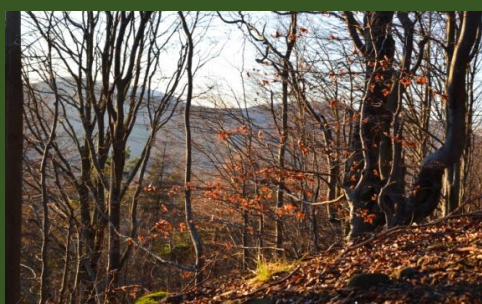

Źródła rzeki Ropy w Beskidzie Niskim charakteryzują się bogatą i zróżnicowaną florą, która jest wynikiem specyficznych warunków klimatycznych oraz geograficznych. Obejmuje ona zarówno gatunki górskie, jak i nizinne. Występują tu dwa główne piętra roślinne: **piętro pogórza** (do 550 m n.p.m.) zajęte głównie przez pola uprawne i łąki, z pozostałościami lasów dębowo-grabowych, olszy i zarośla wikliny w dolinach, jak też **regiel dolny**, obejmujący bory jodłowe, bukowe i sosnowe. Szczególne liczne są tu drzewostany bukowe.

Drzewa

- **Żyzna buczyna karpacka** – dominujące zbiorowiska leśne z przeważającym bukiem w piętrze regla dolnego i z bogatym podszytem
- **Olszyna górską** - występuje w dolinach rzek, tworząc wilgotne siedliska
- **Łęgi** - zbiorowiska roślinne, związane z dużą wilgotnością podłoża, występujące najczęściej w pobliżu i nad brzegami rzek oraz potoków, jak też na źródłiskach. Najczęściej zdominowane przez jesiony, olchy, wierzby i topole

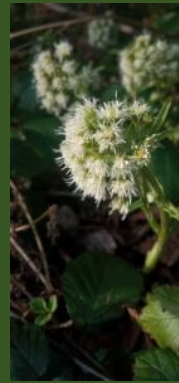
Tereny źródlisk Ropy są niezwykle wartościowe ze względu na ich unikatową przyrodę. Tutejsze lasy oraz doliny rzek stanowią siedliska dla wielu chronionych gatunków roślin, a także posiadają wartości rekreacyjne. Wokół źródeł rzeki Ropy spotkać można wiele roślin endemicznych i reliktowych, m.in. śnieżyczkę przebiśnieg, cebulicę dwulistną oraz czosnek niedźwiedzi. Występuje także sporo gatunków storczyków, takich jak podkolan biały i kruszczyk błotny, roślin leczniczych i użytkowych, cenionych zarówno w medycynie ludowej, jak i współczesnej.

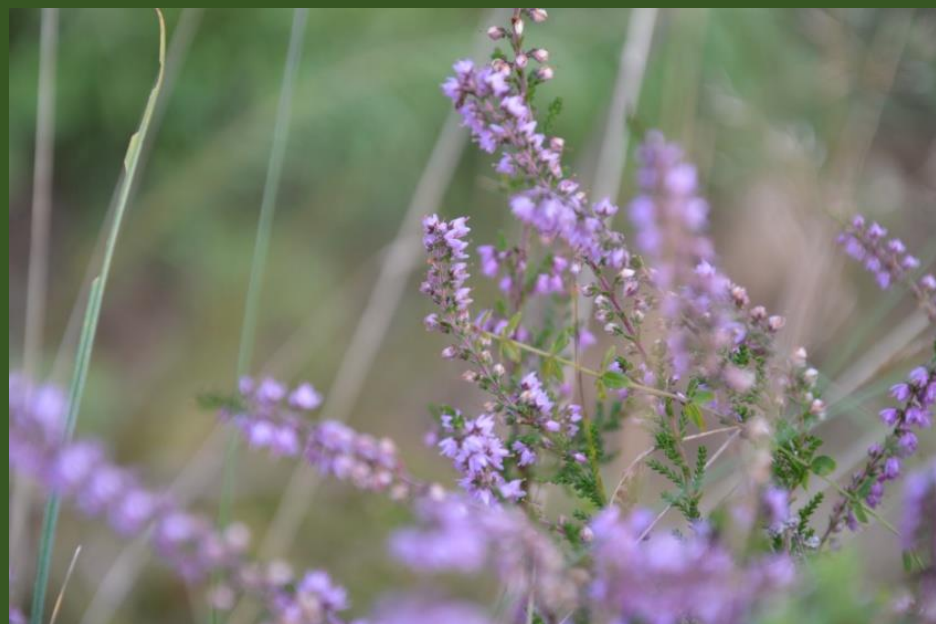

Najważniejsze gatunki roślin, które można spotkać w tym obszarze:

- Kokoryczka wonna
- Śnieżyczka przebiśnieg
- Cebulica dwulistna
- Czosnek niedźwiedzi
- Podkolan biały
- Kruszczyk błotny
- Krwawnik pospolity
- Dziurawiec zwyczajny
- Pokrzywa zwyczajna
- Babka lancetowata
- Wierzba biała
- Lepięznik różowy, lepiężnik biały
- Żywiec gruczołowaty
- Dziewięciśli beżłodygowy
- Dziewanna pospolita
- Centuria pospolita
- Sadziec konopiasty
- Pierwiosnek wyniosły
- Podbiał pospolity
- Śledziennica skrętolistna
- Świetlik łąkowy
- Naparstnica zwyczajna
- Wrotycz pospolity
- Mieczyk dachówkowaty
- Goździk kropkowany
- Goryczka trojeściowa
- Lebiodka pospolita
- Macierzanka
- Komonica zwyczajna
- Pokrzyk wilcza jagoda
- Czworolist pospolity
- Bukwica zwyczajna
- Bodziszek żałobny
- Kuklik zwisły
- Lnica zwyczajna
- Zawilec gajowy
- Żmijowiec zwyczajny
- Bobrek trójlistkowy
- Żywokost bulwiasty
- Wilżyna bezbronna
- Czworolist pospolity
- Jałowiec pospolity
- Wrzós zwyczajny
- Czyścica storzyszek
- Firletka poszarpana
- Gruszyczka jednostronna
- Kukułka bzoza

Rośliny rosną w naturalnych siedliskach wokół rzeki Ropy, często w lasach, na łąkach oraz wzdłuż brzegów wodnych. Ich obecność świadczy o bogactwie bioróżnorodności tego regionu oraz o tradycjach zielarskich, które są nadal praktykowane przez lokalne społeczności.

Grzyby

Okolice Wysowej-Zdroju bogate są w różnorodne gatunki grzybów, co czyni je popularnym miejscem dla grzybiarzy.

Najczęściej spotykane gatunki grzybów w tym regionie to:

- **Borowik szlachetny** - znany jako prawdziwek, ceniony za walory smakowe
- **Podgrzybek brunatny** - często spotykany w lasach iglastych i mieszanych
- **Mleczaj rydz** - szczególnie obficie występuje w okolicach wsi Ropki, gdzie organizowane jest coroczne Święto Rydza
- **Pieprznik jadalny** - popularny w lasach liściastych i mieszanych, szerzej znany jako kurka
- **Maślak zwyczajny** - często spotykany pod sosnami
- **Koźlarz babka** - występuje głównie pod brzoźami
- **Czubajka kania** - rośnie na polanach i skrajach lasów

Pamiętajmy o zasadach bezpieczeństwa: zbieramy tylko te grzyby, które potrafimy jednoznacznie zidentyfikować jako jadalne, aby uniknąć zatrucia.

Sezon grzybowy w Beskidzie Niskim rozpoczyna się już w lipcu i trwa do listopada, z kulminacją w połowie września.

Rydze to wyjątkowe grzyby, znane, cenione i przygotowywane w Beskidzie Niskim na różne sposoby, podkreślające ich delikatny, orzechowy smak, nie tylko w czasie „Święta Rydza”.

Poniżej kilka popularnych metod przyrządzania rydzów, może skorzystacie:

Rydze smażone na maśle

Składniki: rydze, masło, sól, pieprz

Przygotowanie:

1. Oczyszczyć rydze z ziemi i resztek leśnych, myj tylko w chłodnej wodzie (najpierw można przetrzeć je wilgotną ściereczką)
2. Na patelni rozpuścić masło
3. Położyć rydze na patelni blaszkami do góry
4. Smażyć na średnim ogniu przez około 5-7 minut, aż się zarumienią
5. Przyprawić solą i pieprzem, podawać na ciepło

Rydze duszone z czosnkiem i natką pietruszki

Składniki: rydze, masło, czosnek, natka pietruszki, sól, pieprz

Przygotowanie:

1. Oczyszczyć rydze
2. Posiekać czosnek i natkę pietruszki
3. Na patelni rozpuścić masło, dodać czosnek i smażyć przez chwilę
4. Dodać rydze i dusić pod przykryciem przez około 10 minut
5. Przyprawić solą, pieprzem i posyp natką pietruszki

Rydze pieczone w piekarniku

Składniki: rydze, oliwa z oliwek, sól, pieprz, zioła (np. tymianek)

Przygotowanie:

1. Oczyszczyć rydze
2. Posmarować rydze oliwą z oliwek i posyp ziołami, solą i pieprzem
3. Ułożyć rydze na blasze wyłożonej papierem do pieczenia
4. Piec w piekarniku nagrzanym do 180°C przez około 15-20 minut, aż się zarumienią.

Rydze marynowane

Składniki: rydze, woda, ocet, cukier, sól, liście laurowe, ziele angielskie, pieprz ziarnisty

Przygotowanie:

1. Oczyszczyć rydze i zagotować w osolonej wodzie przez około 5 minut
2. Przygotować zalewę: zagotować wodę z octem, cukrem, solą, liśćmi laurowymi, zielem angielskim i pieprzem
3. Przełożyć rydze do słoików i zalej gorącą zalewą
4. Zamknij słoiki i pasteryzuj przez około 15 minut.

Rydze w śmietanie

Składniki: rydze, śmietana 18%, cebula, masło, sól, pieprz

Przygotowanie:

1. Oczyszczyć rydze
2. Na maśle zeszklić posiekaną cebulę
3. Dodać rydze i dusić przez około 10 minut
4. Wleć śmietanę i dusić jeszcze przez 5 minut, aż sos zgęstnieje
5. Przyprawić solą i pieprzem, podawać z pieczywem lub ziemniakami.

Każda z tych metod pozwala wydobyć naturalny smak rydzów i tworzy pyszne, aromatyczne danie.

Fauna

Fauna Beskidu Niskiego jest typowa dla regionu górskiego i obfituje w różne gatunki zwierząt.

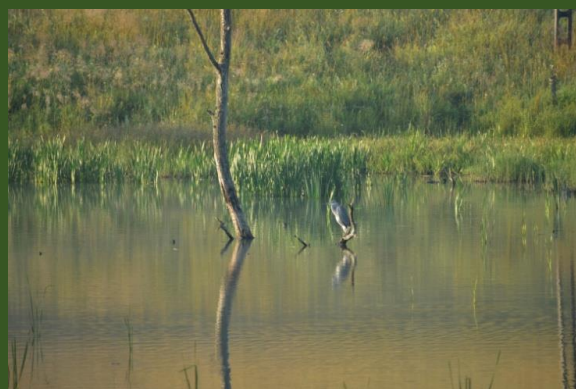
Ssaki

1. **Jelenie** - często spotykane w lasach, szczególnie w okresie jesiennym podczas rykowiska
2. **Sarny** - powszechne w całym Beskidzie Niskim
3. **Dziki** - licznie występujące, szczególnie w gęstszych lasach
4. **Wilki** - drapieżniki, które mają tu swoje terytoria
5. **Lisy** - powszechne drapieżniki polujące na małe zwierzęta
6. **Borsuki i kuny** - często spotykane w lasach i w pobliżu osad ludzkich
7. **Bóbr europejski** – ten największy europejski gryzoń upodobał sobie obszar źródliskowy Ropy. Jego obecność można obserwować na długim odcinku rzeki, od Blechnarki aż po Gorlice
8. **Niedźwiedź brunatny** – największy i najmniej liczny krajowy drapieżnik, którego coraz częściej można spotkać wzdłuż rzeki Ropy
9. **Ryś euroazjatycki** – duży rzadki kot, zamieszkujący lasy rozciągające się nad Ropą

Ptaki

- **Bocian czarny** - rzadki gatunek bociana, zamieszkujący odludne lasy z dostępem do wód
- **Bocian biały** – ptak zamieszkujący blisko ludzi, dość liczny w dolinie Ropy
- **Dzięcioł czarny** - dzięcioł preferujący stare lasy liściaste i mieszane
- **Dzięcioł białogrzbisty** - gatunek związany z lasami o dużej ilości martwego drewna
- **Orlik krzykliwy** - ptak drapieżny związany z mozaiką lasów i łąk, ptak rzadki w całej Europie, a obszar Beskidu Niskiego szczyli się jego najliczniejszym występowaniem
- **Myszołów zwyczajny** – często widziany nad wodami Ropy
- **Wilga** - barwny ptak zamieszkujący skraje lasów liściastych
- **Kowalik** - mały ptak leśny, często widywany na pniach drzew
- **Sójka zwyczajna** - charakterystyczny ptak leśny o barwnym upierzeniu
- **Puszczyk uralski** - gatunek dużej sowy, ptaka drapieżnego z rodziny puszczykowatych
- **Drozd śpiewak** – jeden z najładniej śpiewających ptaków w Polsce
- **Czapla siwa** – jest ptakiem wodnym, wyglądem podobna do żurawia, jednak znacznie od niego mniejsza

Gady i płazy

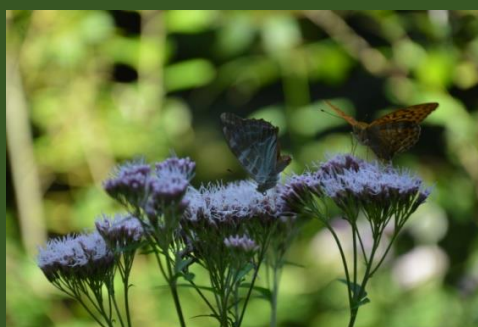

1. **Żmija zygzakowata** - jedyny jadowity wąż w Polsce, występujący w suchszych miejscach
2. **Padalec zwyczajny** - beznoga jaszczurka, często mylona z wężem
3. **Salamandra plamista** - spotykana w wilgotnych lasach, szczególnie w pobliżu potoków
4. **Kumak górski** – wrażliwy gatunek o dużych wymaganiach środowiskowych
5. **Ropucha szara** – najpospolitsza spośród krajowych ropuch
6. **Żaba trawna** – związana z terenami leśnymi i łąkowymi

Bezkręgowce

1. **Pajęczaki i owady** - lasy i łąki są pełne różnych gatunków owadów, takich jak motyle, chrząszcze i mrówki
2. **Ślimaki** - różnorodne gatunki, w tym także ślimaki lądowe

Obszar Beskidu Niskiego, w tym źródliska rzeki Ropy, charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością, co czyni go cennym i interesującym obszarem dla miłośników przyrody i obserwatorów zwierząt.

Rola Człowieka

Ekosystem Beskidu Niskiego jest w dużej mierze kształtowany przez tradycyjne formy gospodarowania, m.in. pasterstwo i rolnictwo ekstensywne. Dzięki temu wiele siedlisk, takich jak łąki czy polany, zostało zachowanych w niemal naturalnym stanie. Obszar ten jest również częścią sieci Natura 2000, co pomaga chronić jego unikalne walory przyrodnicze.

Złoża wód mineralnych Beskidu Niskiego są bardzo bogate i wykorzystywane do różnorodnych zabiegów leczniczych. Mają one profil leczniczy reumatyczno-gośćcowy oraz uzupełniający układ oddechowy i skórny. Zawierają różne składniki mineralne, takie jak: siarka, żelazo, magnez, wapń i potas. Składniki te mają korzystny wpływ na zdrowie, wspomagając procesy metaboliczne, regulację hormonów i eliminację toksycznych metali.

Podsumowując, ekosystem Beskidu Niskiego jest przykładem dobrze zachowanego, różnorodnego krajobrazu górskiego, który stanowi ostoję dla wielu rzadkich i chronionych gatunków fauny i flory.

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Beskidu Niskiego

Beskid Niski, dzięki kulturowym i przyrodniczym walorom, stanowi doskonałe miejsce dla turystyki. Wybierając się w Beskid Niski do źródeł rzeki Ropy, warto spędzić tu nie tylko jeden dzień, ale może i całe życie.

Przewodnik po atrakcjach turystycznych Beskidu Niskiego - powiat gorlicki

Beskid Niski to jedno z najbardziej urokliwych miejsc w Polsce, znane z dzikiej przyrody, bogatej historii i unikalnej kultury. Region ten jest szczególnie znany z tradycji Łemków, grupy etnicznej zamieszkującej te tereny, która zachowała wiele swoich dawnych zwyczajów, język i kulturę, co przejawia się m.in. w tradycyjnej architekturze, muzyce i sztuce sakralnej.

Co zatem warto zobaczyć w Beskidzie Niskim?

1. Szlak obiektów UNESCO

Bezwzględnie jest to grupa najcenniejszych zabytków. W powiecie gorlickim znajduje się pięć obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO, co czyni ten region wyjątkowym. Oto krótkie opisy tych obiektów:

- Kościół św. Michała Archaniola w Binarowej:**
  - **Historia:** Zbudowany około 1500 roku, jest to późnogotycki kościół parafialny, będący częścią Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej.
  - **Cenność:** Kościół jest znany z wyjątkowych malowideł z XVI-XVII wieku oraz gotyckich rzeźb z XIV wieku. Jest jednym z najcenniejszych zabytków Pogórza Ciężkowickiego.
- Kościół św. św. Filipa i Jakuba w Sękowej:**
  - **Historia:** Wzniesiony w 1520 roku z ręcznie ciosanych bierwion modrzewiowych, w XVIII wieku dostawiono wieżę i rozłożyste soboty.
  - **Cenność:** Kościół jest znany z niepowtarzalnej sylwety oraz późnorenesansowego ołtarza głównego z początku XVII wieku. W 1994 roku otrzymał nagrodę Prix Europa Nostra za konserwację.
- Cerkiew pw. Opieki Bogurodzicy NMP w Owczarach:**
  - **Historia:** Znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej i jest jednym z najważniejszych zabytków cerkiewnych w regionie.
  - **Cenność:** Cerkiew jest znana z unikalnej architektury i bogatych dekoracji wnętrza.
- Cerkiew św. Paraskewii w Kwiatoniu:**
  - **Historia:** Jest to jedna z cerkwi wpisanych na listę UNESCO, która również znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.
  - **Cenność:** Cerkiew jest znana z malowideł i dekoracji wnętrza, unikalnych dla tego regionu.
- Cerkiew św. Michała Archaniola w Brunarach Wyżnych:**
  - **Historia:** Jest to kolejna cerkiew wpisana na listę UNESCO, znajdująca się na Szlaku Architektury Drewnianej.
  - **Cenność:** Cerkiew jest znana z malowideł i dekoracji wnętrza, unikalnych dla tego regionu.

Obiekty te są cenne ze względu na ich architekturę, historyczne znaczenie oraz unikalne elementy dekoracyjne, które przekazują ducha i kulturę regionu Beskidu Niskiego.

2. Szlak Architektury Drewnianej

Szlak Architektury Drewnianej to turystyczny szlak w powiecie gorlickim, który obejmuje 42 zabytkowe obiekty drewniane. Tworzą one malownicze krajobrazy Beskidu Niskiego i Pogórza. Na Szlaku znajdują się:

- **Kościóły:** Najstarsze i najpiękniejsze to kościół św. Michała Archanioła w Binarowej oraz kościół św. św. Filipa i Jakuba w Sękowej, wpisane na listę UNESCO.
- **Cerkwie:** W tym regionie znajduje się wiele cerkwi greckokatolickich i prawosławnych, takich jak cerkiew pw. Opieki Bogurodzicy NMP w Owczarach, cerkiew św. Paraskewii w Kwiatoniu i cerkiew św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych, które również znajdują się na liście UNESCO.
- **Kaplice i dzwonnice:** Przykładem jest piękna sześcioboczna kaplica cmentarna z XVII wieku w Moszczenicy oraz dzwonnica przycerkiewna w Pętnej z I poł. XIX wieku.
- **Skanseny:** Skansen Budownictwa Ludowego w Szymbarku, gdzie można zobaczyć m.in. kurną chatę, zabudowania gospodarcze, wiatraki, kuźnię, olejarnię i piec garncarski.

Szlak Architektury Drewnianej został utworzony w 2001 roku z inicjatywy Województwa Małopolskiego i jest znakowany tablicami oraz drogowskazami. Jest to niezwykła okazja do odkrycia unikalnych zabytków ludowej kultury materialnej.

3. Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej

Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej to turystyczny szlak w województwie małopolskim, który prowadzi przez miejsca kluczowych zmagania na froncie wschodnim podczas I wojny światowej. W powiecie gorlickim, szlak ten obejmuje liczne cmentarze wojenne, które są świadectwem krwawych walk, jakie miały miejsce w tym regionie.

Najważniejsze obiekty na Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej w powiecie gorlickim:

1. **Cmentarz nr 91 na Górze Cmentarnej w Gorlicach:** Jest to reprezentacyjny obiekt całego okręgu, zaprojektowany przez Hansa Mayra. Spoczywa tu prawie 1600 żołnierzy trzech walczących armii.
2. **Cmentarz nr 123 na wzgórzu Pustki w Łuźnej:** Zaprojektowany przez Jana Szczepkowskiego, jest jednym z najpiękniejszych przykładów cmentarzy wojennych w regionie.
3. **Cmentarze w Sękowej:** Cmentarze nr 80 i 79, zaprojektowane przez Hansa Mayra, charakteryzują się monumentalizmem i surowością form.
4. **Cmentarze w Stróżówce, Ropicy Górnej i Bieczu:** Te cmentarze również zostały zaprojektowane przez Hansa Mayra i są znane z solidnych, pełnych wyrazu cmentarnych ogrodzeń.

Szlak ten jest nie tylko miejscem pamięci, ale także unikalnym przykładem budownictwa cmentarnego w Europie, które harmonijnie wkomponowuje się w krajobraz Beskidu Niskiego i Pogórza.

4. Miasto Gorlice

Gorlice, stolica powiatu, to miasto o bogatej historii. Znane jest przede wszystkim jako miejsce narodzin przemysłu naftowego. Warto odwiedzić:

- **Muzeum Regionalne PTTK im. Ignacego Łukasiewicza** – z bogatymi zbiorami dotyczącymi historii miasta i regionu.
- **Dwór Karwacjanów** – zabytkowy dwór, obecnie siedziba Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach oraz Galeria Sztuki „Dwór Karwacjanów”.
- **Bazylika Mniejsza Narodzenia Najświętszej Marii Panny** – z imponującymi witrażami i historią sięgającą XV wieku.
- **Skansen Przemysłu Naftowego "Magdalena"** w Gorlicach oraz Muzeum Przemysłu Naftowego i Etnografii w Libuszy ukazują historię wydobywania ropy naftowej, które miało kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu.

5. Magurski Park Narodowy

Magurski Park Narodowy to prawdziwy raj dla miłośników przyrody. Obejmuje fragment Beskidu Niskiego i chroni rzadkie gatunki roślin i zwierząt.

- **Ścieżki przyrodnicze, przyrodniczo-historyczne i szlaki turystyczne** – idealne dla pieszych wędrówek, m.in. na szczyt Magury Małastowskiej. Znajduje się tu niezwykle cenna Dolina Ciechani – udostępniania tylko z przewodnikiem MPN lub uprawnionym przewodnikiem, w wyznaczone dni i przez stosunkowo krótki okres czasu.
- **Rezerwat przyrody „Kornuty”** – najstarszy rezerwat w Beskidzie Niskim z unikalnymi formacjami skalnymi.

6. Kasztel w Szymbarku

Kasztel w Szymbarku to renesansowa rezydencja obronna z XVI wieku, leżąca nad brzegiem rzeki Ropy, jedna z najlepiej zachowanych tego typu budowli w Polsce. Obecnie stanowi oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów jako Ośrodek konferencyjno-wystawienniczy, w którym znajdują się wystawy prezentujące historię regionu, sztukę oraz dawne rzemiosło. Niedaleko kasztelu znajduje się Skansen w Szymbarku.

7. Skansen w Szymbarku

Skansen Wsi Pogórzańskiej im. prof. R. Reinfussa w Szymbarku stanowi współcześnie oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach. To miejsce, gdzie można zapoznać się z tradycyjną i mało znaną kulturą ludową Pogórze. Na powierzchni ok. 2 ha znajdują się m.in. kompletna zagroda jednobudynkowa i inne zabytkowe chałupy, kuźnia, wiatraki do mielenia zboża, olejarnia. Co więcej, można tam zobaczyć również zrekonstruowany Sztab wojsk austro-węgierskich i niemieckich z czasów Bitwy Gorlickiej.

8. Zagroda Maziarska w Łosiu

Zagroda Maziarska w Łosiu stanowi obecnie oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach. Zespół muzealny to tradycyjna zagroda łemkowska in situ, która graniczy z zabudowaniami z początku XX wieku i z czynną cerkwią greckokatolicką z 1810 roku. To unikalne miejsce, stanowiące przykład łemkowskiej architektury, przybliża życie i pracę maziarzy, zajmujących się produkcją oraz handlem mazią (smołą drzewną). W muzeum można zobaczyć autentyczne narzędzia, sprzęty, poznać historię tego wyjątkowego zawodu, niegdyś popularnego w regionie.

9. Drzwi do nieistniejących wsi łemkowskich

W Beskidzie Niskim znajduje się sporo wyludnionych, nieistniejących już wsi, które zostały opuszczone po II wojnie światowej, głównie w wyniku wysiedleń ludności łemkowskiej w ramach Akcji Wisła. W niektórych miejscach można spotkać symboliczne drewniane drzwi, które zmuszają do refleksji i zadumy. Opowiadają m.in. o wsi Czarne, Nieznajowa czy Radocyna. Spacerując po tych terenach, można odnaleźć ślady dawnych zabudowań, cerkwisk oraz cmentarzy, które przypominają o historii i jej dawnych mieszkańcach.

10. Zbiornik Klimkówka:

Zbiornik został wybudowany na przełomie lat 80 i 90 XX w. dla ochrony przeciwpowodziowej Gorlic. W wyniku przegrodzenia rzeki Ropy tamą, zostało zalanych kilkadziesiąt domostw, w których mieszkało ok. 400 osób. Spis w 1921 r. wykazał w Klimkówce 87 rzymskich katolików, 367 grekokatolików i 22 Żydów. W centrum wsi znajdowała się cerkiew p.w. Zaśnięcia Bogarodzicy z 1914 r. – budowla murowana o niespotykanej na Łemkowszczyźnie architekturze, zwieńczona pięcioma smukłymi wieżyczkami. Wyburzono ją 27 maja 1983 r. w ramach niwelowania dna przyszłego zalewu. Mieszkańcom Klimkówki obiecano, że ich cerkiew zostanie odbudowana w niezmienionym kształcie. Mimo obietnic cerkwi, w takim kształcie jak ta zburzona, już nie postawiono, a nowy obiekt, obecnie kościół rzymskokatolicki, jedynie w części przypomina oryginał.

Sztuczny zbiornik wodny na rzece Ropie oferuje obecnie atrakcje wodne, takie jak żeglarstwo czy wędkarstwo, a także piękne widoki, które przyciągają turystów szukających aktywnego wypoczynku. Mało kto wie, że Zbiornik Klimkówka stał się scenerią dla dwóch znaczących produkcji filmowych.

- **"Ogniem i Mieczem" (1999)** - reżyser Jerzy Hoffman wybrał okolice Jeziora Klimkowskiego jako plener dla scen rozgrywających się nad Dnieprem. Zdjęcia realizowano bezpośrednio po spiętrzeniu wody w zalewie, zanim teren został zabudowany infrastrukturą turystyczną.
- **"The Zone of Interest" (Strefa interesów - 2023)** - film w reżyserii Jonathana Glazera, opowiadający o życiu codziennym niemieckiej rodziny, mieszkającej w czasie wojny obok obozu Auschwitz, zawiera kadry z nad Jeziora Klimkowskiego. Produkcja zdobyła uznanie na międzynarodowych festiwalach filmowych, w tym w Cannes, gdzie była nominowana do Złotej Palmy.

11. Uzdrowisko Wysowa-Zdrój

Wysowa-Zdrój to urokliwe uzdrowisko, znane z leczniczych wód mineralnych. Atrakcje obejmują:

- Pijalnię Wód Mineralnych – gdzie można skosztować lokalnych wód leczniczych.
- Park Zdrojowy – idealne miejsce na spacer i relaks.
- Górę Jawor (723 m n.p.m.) - znajdującą się na zachód od Wysowej-Zdroju. Jest to miejsce o dużej wartości religijnej i historycznej, szczególnie dla grekokatolików i wyznawców prawosławia. W 1925 roku miały bowiem miejsce objawienia Matki Bożej, które zainicjowały rozwój kultu na Górze Jawor. W 1929 roku wzniesiono kaplicę na północnym stoku góry, która stała się sercem kultu. Po II wojnie światowej kaplica została odrestaurowana i odzyskana przez Łemków w 1969 roku. Obok znajduje się cudowne źródło.

12. Uzdrowisko Wapienne

Założone zostało w 1925 roku i od tamtej pory jest znane z wód siarkowych. Uchodzi za najmniejsze uzdrowisko w Polsce, o ciekawej infrastrukturze uzdrowiskowej i nie mniej interesującym otoczeniu, w szczególności rezerwat Kornuty.

Kornuty to rezerwat przyrody nieożywionej w Beskidzie Niskim, w północno-zachodniej części pasma Magury Wątkowskiej. Jest to najstarszy rezerwat w Beskidzie Niskim, utworzony w 1953 roku. Rezerwat obejmuje fragment południowo-zachodniego zbocza Magury Wątkowskiej, na którym znajdują się urokliwe formacje skalne zbudowane z gruboławicowego piaskowca magurskiego.

Cechy charakterystyczne

- **Skąły:** W rezerwacie można zobaczyć fantazyjnie ukształtowane skały, takie jak: ambon, baszty, maczugi, ściany i progi skalne. Skały te mają własne nazwy: Okap, Babka, Ryba, Pięść i Zbój Sypko.
- **Jaskinie:** W rezerwacie znajduje się Jaskinia Mroczna, która ma korytarze o długości prawie 200 metrów.
- **Roślinność:** Rezerwat porośnięty buczyną karpacką z przewagą starodrzewu buków, a także jaworami, jodłami, lipami drobnolistnymi i czereśniami. W runie występują interesujące rośliny, takie jak lilia złotogłów, kokorycz pusta, kopytnik pospolity, goryczka trojeściowa.

Szlaki turystyczne

- **Zielony szlak z Wapiennego:** prowadzi przez malownicze lasy i potoki, czas przejścia około 6 godzin.
- **Żółty szlak z Fulusza:** krótsza trasa, czas przejścia około 4 godzin.
- **Szlak z Buczynowej Doliny:** ekstremalna trasa, która prowadzi przez trakt koński i zielony szlak do Kornutów.

13. Stadnina Koni Huculskich „Gładyszów” w Regietowie oraz Ośrodek „Stara Cegielnia” w Gładyszowie

Miejsca, gdzie można poznać tradycje hodowli koni huculskich oraz uczestniczyć w jazdach konnych, pokazach czy obozach.

14. Szlaki rowerowe i piesze

Beskid Niski oferuje liczne szlaki turystyczne, zarówno piesze, jak i rowerowe. Do popularnych tras należą m.in.:

- **Karpacko-Galicyjski Szlak Naftowy** - szlak ukazujący historię przemysłu naftowego w regionie, prowadzący przez miejsca związane z wydobyciem ropy naftowej oraz zabytki kultury, związane z tym przemysłem. Szlak ten biegnie od Gorlic poprzez Jasło, Krosno, Sanok i Ustrzyki Dolne na teren Ukrainy, kończąc się w Borysławiu, Drohobyczu oraz Lwowie.
- **Główny Szlak Beskidzki (GSB)** - to najdłuższy szlak w Polsce, który przebiega przez całe Beskidy, w tym Beskid Niski. Łączy Wołosate w Bieszczadach z Ustroniem w Beskidzie Śląskim. Szlak oferuje różnorodne widoki i wiele atrakcji przyrodniczych.
- **Szlak na Lackową** – Lackowa to najwyższy po polskiej stronie szczyt Beskidu Niskiego (997 m n.p.m.). Trasa jest popularna ze względu na panoramiczne widoki oraz dostępność z różnych miejsc, takich jak Ropki czy Krynica.
- **Szlak na Cergową** - Cergowa (716 m n.p.m.) to popularny cel wycieczek, znany z drewnianej wieży widokowej, z której można podziwiać panoramę regionu. Szlak jest dobrze oznakowany i dostosowany do różnych poziomów trudności.
- **Ścieżka Przyrodnicza Folusz** - krótka trasa w Magurskim Parku Narodowym, prowadząca do Wodospadu Magurskiego i Diablego Kamienia. Idealna dla rodzin z dziećmi oraz tych, którzy chcą poznać lokalną florę i faunę.
- **Szlak Karpacki** - Szlak ten łączy Rzeszów z Grybowem i przebiega przez malownicze tereny Beskidu Niskiego. Oferuje różnorodne krajobrazy oraz możliwość odkrywania lokalnych atrakcji kulturowych.

15. Imprezy kulturalne i regionalne

Powiat gorlicki to miejsce, gdzie żywa jest tradycja i kultura Łemków oraz innych grup etnicznych. Warto wziąć udział w wydarzeniach takich jak:

- **Łemkowska Watra** – doroczny festiwal kultury łemkowskiej, podczas którego można doświadczyć tradycyjnej muzyki, tańców, obrzędów oraz spróbować regionalnych potraw.
- **Gorlicka Noc Poetów** – spotkania z poezją i muzyką.
- **Święto Maziarzy Łosiańskich** – cykliczna impreza plenerowa poświęcona maziarzom, organizowana w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu, podczas której można skosztować regionalnej kuchni, posłuchać tradycyjnej muzyki oraz wziąć udział w licznych warsztatach, konkursach i pokazach.

Trasa turystyczna do źródeł Rzeki Ropy

Gdzie jesteśmy?

Jesteśmy w niezwykle ciekawym miejscu od strony historycznej, etnograficznej i oczywiście przyrodniczej. Jego bogata historia ściśle związana jest z kulturą łemkowską oraz wydarzeniami historycznymi, które wpłynęły na tragiczne losy regionu Beskidu Niskiego. Pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z czasów średniowiecza. Na przełomie XIV i XV wieku zaczęły się osiedlać wspólnoty rolnicze, a później również pasterskie. W XV wieku, pojawiła się ludność łemkowska, której kultura, język i obyczaje oraz cerkiewne banie zaczęły dominować na terenie Beskidu Niskiego.

Łemkowie czyli Rusini zaczęli pojawiać się w tej części Karpat w wyniku tzw. kolonizacji wołoskiej w XIV i XV wieku. Przez wieki żyli w małych, odizolowanych wioskach, zajmując się głównie rolnictwem, pasterstwem i rzemiosłem a życie skupiało się wokół cerkwi, która odgrywała ważną rolę w zachowaniu ich tożsamości. Do dnia dzisiejszego mają swoje odrębne tradycje, muzykę i sztukę ludową. Ich język, łemkowski, jest dialektem języka rusińskiego, zbliżonym do ukraińskiego, ale posiadającym wiele unikalnych cech. W codziennym życiu i obrzędach zachowali wiele tradycji przodków, w tym święta religijne i ludowe.

Najtragiczniejszym okresem w historii Łemków był czas po II wojnie światowej, kiedy zostali objęci przymusowymi przesiedleniami w ramach tzw. Akcji "Wisła" w 1947 roku. Tysiące Rusinów zostało wysiedlonych z ich rodzinnych miejscowości na tzw. Ziemię Odzyskane, na północne i zachodnie tereny Polski. W konsekwencji wiele wsi zostało opuszczonych, a kulturowe dziedzictwo miało ulec zniszczeniu.

Mając już niewielką wiedzę o miejscu naszego spaceru, chcemy zaprosić Was na trasę.

- 1. Zaczynamy od cerkwi św. Michała Archaniola w Wysowej-Zdroju.** To węzeł szlaków turystycznych, więc łatwo znaleźć żółty szlak wiodący do Blechnarki.

Cerkiew św. Michała Archaniola w Wysowej-Zdroju to zabytkowa świątynia greckokatolicka, która stanowi ważny element kulturowy i historyczny regionu Beskidu Niskiego. Obecnie należy do dekanatu krynickiego Prawosławnej Diecezji Przemysko-Gorlickiej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. Cerkiew została zbudowana w 1779 roku i jest przykładem tradycyjnej architektury zachodniołemkowskiej. Cerkiew wyróżnia się charakterystyczną konstrukcją trójdzielną, z wieżą nad

2. **Kieruj się drogą asfaltową przez około 2 km, nie zbaczając z żółtego szlaku – drogę tę można pokonać autem – tylko po co?**
3. **Blechnarka:** Przy wejściu do miejscowości Blechnarka znajduje się początek czarnego szlaku cmentarnego. Możesz skrócić w lewo i podejść do cmentarza wojennego nr 50.

babińcem, nawą i prezbiterium. Wnętrze cerkwi zdobi bogaty ikonostas z XVIII wieku, który jest jednym z najcenniejszych elementów świątyni.

Blechnarka, podobnie jak wiele innych wsi w regionie, powstała w okresie kolonizacji wołoskiej, na przełomie XIV XV wieku. Osadnictwo rozwijało się tutaj w związku z przybyciem ludności rusińskiej, która zajmowała się głównie rolnictwem i pasterstwem. W Blechnarce znajduje się cerkiew pod wezwaniem Świętych Kosmy i Damiana. Pochodzi z początku XIX w. Początkowo służyła społeczności greckokatolickiej, a od 1958 roku pozostaje w użytkowaniu cerkwi prawosławnej. Obiekt murowany z kamienia rzeczno – znakomicie więc wpisuje się w naszą opowieść o rzece Ropie. Wewnątrz znajduje się ikonostas z 1865 roku. Co więcej, na uwagę zasługują dwie duże ikony, umieszczone na bocznych ścianach nawy – Wskrzeszenie Łazarza i Sąd Ostateczny. Świątynia stanowi także miejsce bytowania jednego z najmniejszych nietoperzy w Polsce – podkowca małego.

Cmentarz nr 50 znajdujący się na górze Wysota zaprojektowany przez Dušana Jurkoviča jest miejscem pochówku 10 Austriaków, 23 Niemców i 50 Rosjan. Do cmentarza prowadzi szlak czarny, który ma początek przy tabliczce "Blechnarka".

- 4. Po przejściu około 1 km skreć w lewo, w wygodną, bitą drogę leśną.** Jeżeli podążasz samochodem, to w tym miejscu auto musisz już zostawić. Prowadzi tędy żółty szlak rowerowy. Szukaj naszej tablicy, tam dowiesz się więcej ciekawych rzeczy o trasie do źródeł rzeki Ropy.
- 5. Zwróć uwagę na czarno-białe tabliczki przy szlaku,** dzięki którym możesz znaleźć cmentarz wojenny nr 49. Od późnej jesieni widoczny jest z drogi, ale niestety łatwo można minąć jego oznakowanie. Skreć z naszego głównego szlaku na kładkę nad Ropą i dalej wspinaj się dość ostro w górę – to jest dobra droga.

Historia cmentarzy wojennych w Beskidzie Niskim jest głęboko związana z walkami, które miały miejsce na tym terenie podczas I wojny światowej. Był to jeden z ważniejszych terenów walk, mający ogromny wpływ na losy całej wojny. Tutaj zatrzymano wojska rosyjskie, chcące przebić się przez Karpaty, aby wkroczyć na Węgry. To właśnie niedaleko pod Gorlicami, w maju 1915 r., miała miejsce bitwa, która zakończyła się przełamaniem frontu rosyjskiego i odepchnięciem Rosjan na wschód, o czym można dowiedzieć się z dobrze udokumentowanej literatury, m.in. z publikacji o Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej, która opisuje i wyznacza szlak samochodowy, biegnący po najważniejszych miejscach związanych z I wojną światową. Po zakończeniu walk, dowództwo austro-węgierskie podjęło decyzję o uporządkowaniu mogił poległych żołnierzy.

Wiosną 1915 roku rozpoczęła się realizacja projektu budowy cmentarzy, mającego na celu trwałe i godne upamiętnienie poległych, bez względu na narodowość. W ramach tego przedsięwzięcia ekshumowano ponad 40 tysięcy ofiar i wyznaczono miejsca pod blisko 400 cmentarzy. Cmentarze te były zaprojektowane przez wybitnych architektów, w tym najczęściej spotykanych w Beskidzie Niskim: Słowaka - Dušana Jurkoviča oraz Austriaka - Hansa Mayra. Projekty nawiązywały do lokalnej architektury, wykorzystując kamień i drewno jako podstawowe materiały.

Cmentarz wojenny nr 49 w Blechnarce – zabytkowy cmentarz z I wojny światowej, zaprojektowany przez Dušana Jurkoviča. Na cmentarzu pochowano w 20 mogiłach zbiorowych i 15 grobach pojedynczych 299 żołnierzy: 103 austro-węgierskich i 196 rosyjskich, poległych w okresie od grudnia 1914 do kwietnia 1915 r.

6. **Las i jeszcze raz las** - wędruj przez las, który otacza źródłiska rzeki Ropy. Praktycznie, w każdym miejscu możesz natknąć się na potoczki, a idąc za nimi dojść do miejsc początku naszej opowieści o Ropie. Nie będziemy podawać konkretnych ścieżek, bo to nie jest park, a pozostałość dawnej puszczy karpackiej, która choć mocno zredukowana, ukazuje starodrzew i naturalne ekosystemy, charakterystyczne dla historycznej puszczy karpackiej. W związku z tym poniżej podajemy kilka koordynatów GPS, a kolejne odszukaj samodzielnie i podziel się z nami informacją o nich.

Poszukaj z nami

Idąc, stosunkowo krótką drogą, biegnącą z Wysowej-Zdroju w kierunku Blechnarki i dalej na południe, bez większego zmęczenia dochodzimy do obszaru, który nazwaliśmy w tytule źródłami rzeki Ropy. Geografowie i hydrolodzy mówią natomiast o źródłiskach rzeki Ropy, jednak turyści lubią stawiać kropki. Stąd też na naszej mapce poniżej widzicie punkt oznaczony cyfrą 1, jako najwyżej leżące źródło Ropy. Gałęziowa struktura dopływów w tej części źródłiskowej sprawia jednak, że tak po prawdzie trudno ustalić, które źródło jest tym pierwszym i prawdziwym. Opisujący teren to obszar niezwykle i bardzo bogaty przyrodniczo. Praktycznie na każdym kroku można spotkać ciekawe rośliny, usłyszeć jelenia, a może nawet wilka i co kawałek odkryć nowe źródło. Uznaliśmy, że zdecydowanie lepiej pospacerować po lasach nadgranicznych, szukając kolejnych miejsc, skąd Ropa wypływa, niż zastanawiać się, który z podziemnych i nadziemnych cieków wodnych jest zwycięzcą konkursu o bycie ojcem rzeki Ropy. Kwintesencją naszego odkrywania źródeł, oprócz wielkiej frajdy, jaką mieliśmy chodząc po górach, jest swoisty dokument – mapka z zaznaczonymi koordynatami GPS, wskazującymi wybrane źródła Ropy - tam byliśmy. Każdy może trafić do nich różnymi drogami, zatem nie wytyczamy na rysunku konkretnego szlaku czy ścieżki. Pamiętajmy jednak, by odkrywając swoją trasę do celu nie zdeptywać bezmyślnie lasu, a poruszać się raczej utartymi ścieżkami, bowiem i tak dojdziemy do punktu, a po drodze znajdziemy kolejny. Starajmy się za wszelką cenę dbać o ten niezwykle cenny obszar źródłiskowy rzeki Ropy, posiadający jeszcze naturalny charakter. Takich miejsc coraz mniej już w Polsce. Dołożymy wszelkich starań, by wspólnie chronić go w jak największym stopniu dla nas i dla przyszłych pokoleń.

Niech więc źródła rzeki Ropy będą pretekstem do odwiedzenia tego dzikiego kawałeczka Beskidu Niskiego i spotkania się z tym, co najcenniejsze – beskidzką przyrodą oraz pamięcią.

Gorąco zachęcamy Was do dokumentowania innych źródeł i uzupełniania naszej mapy o kolejne koordynaty GPS, dzieląc się z nami informacjami pod adresem majsterniakarpac@gmail.com, by wspólnie tworzyć niebieskie drzewo dające życie rzece Ropie.

Pójdźmy dalej:

Po odkryciu źródeł rzeki Ropy warto zrobić sobie wycieczkę brzegiem rzeki zgodnie z jej biegiem.

Ropa płynie przez Obniżenie Gorlickie do Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej, gdzie uchodzi do Wisłoki na wysokości około 230 m n.p.m.

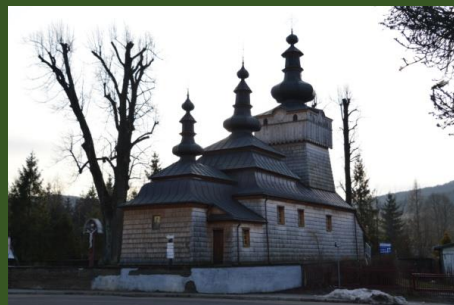
Rzeka Ropa ma typowy górski charakter z korytem wyciętym w piaskowcowych żwirach rzecznych fliszu karpackiego. Jej spadek od źródeł do zapory w Klimkówce wynosi około 20%. Powyżej ujścia potoku Zdynia dolina Ropy jest wąska, a rzeka płynie nieregulowanym, naturalnym kamienistym korytem. Po przepłynięciu przez Jezioro Klimkówka rzeka zmienia swój charakter na bardziej nizinny, z łagodniejszym biegiem i szerszą doliną. W dolnym biegu, przed Bieczem, Ropa meandruje, tworząc malownicze krajobrazy.

W początkowym odcinku Ropa przepływa przez dolinę, mijając uzdrowską miejscowość Wysową-Zdrój, a następnie wieś Hańczowa. Na tym etapie rzeka ma górski charakter, z bystrym nurtem, otoczona jest lasami i łąkami.

- **Uzdrowisko Wysowa-Zdrój** znane z leczniczych wód mineralnych. Warto zobaczyć:
  - Park Zdrojowy i Pijalnię Wód Mineralnych oraz spróbować różnych wód mineralnych, takich jak "Franciszek", "Józef", "Henryk" czy "Anna". Wody te mają właściwości lecznicze i pomagają w schorzeniach układu trawiennego, oddechowego i krążenia. Park Zdrojowy to miejsce spacerów i relaksu w otoczeniu zieleni, z alejkami, ławkami i malowniczymi zakątkami. Znajduje się tam również tężnia solankowa.

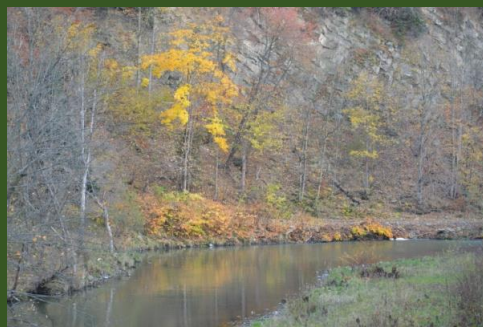
- Cerkiew św. Michała Archanioła z XVIII wieku, jest jednym z najważniejszych zabytków Wysowej. Znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej. Cerkiew zachwyca pięknym ikonostasem i jest doskonałym przykładem łemkowskiej architektury sakralnej.

- Kościół Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej - neogotycki kościół rzymskokatolicki z lat 30-tych XX wieku, wyróżniający się swoją charakterystyczną architekturą. Wnętrze kościoła zdobią witraże i piękne polichromie.

- **Hańczowa** - to malownicza wieś łemkowska powstała na prawie włoskim w 1480 r. Warto zobaczyć: XIX wieczną cerkiew prawosławną pod wezwaniem Opieki Matki Bożej oraz tradycyjne łemkowskie chyże, jako przykład regionalnej architektury. Chaty te, często zbudowane z drewna, są charakterystyczne dla tego obszaru i stanowią ważny element krajobrazu kulturowego Beskidu Niskiego.

W dalszym biegu rzeka dociera do miejscowości Uście Gorlickie, gdzie łączy się ze Zdynianką, a następnie przepływa przez Zbiornik Klimkówka, by przepłynąć koło Pienin Gorlickich, starej łemkowskiej wsi Łosie, meandrując do wsi Ropa.

- **Uście Gorlickie** – dawniej Uście Ruskie. Powstało w XV w. Warto zobaczyć: Cerkiew św. Paraskewii oraz Cmentarz wojenny nr 57, zaprojektowany przez Dušana Jurkoviča.

- **Zalew Klimkówka** – powstały w latach 70-80-tych XX w. na miejscu zalanej wsi łemkowskiej Klimkówka. Pojemność zbiornika wynosi 42,59 mln m³, ok. 300-800 metrów szerokości, 6,5 km długości, 306 ha powierzchni, głębokość do 31 m

(średnia 13 m). Wysokość zapory wynosi 37 m, zaś jej rozpiętość 210 m. Przy zaporze mieści się mała, szczytowa elektrownia o mocy 1,1 MW.

- **Łosie** – wieś powstała jako jedna z wielu wsi łemkowskich, założonych w wyniku kolonizacji wołoskiej. Osadnicy, głównie pasterze, prowadzili tu życie rolnicze i pasterskie. Dzięki swojemu położeniu w dolinie rzeki Ropy, miejscowość miała dogodne warunki do rozwoju. Łosie zasłynęło w całej Galicji jako centrum przemysłu maziarskiego. Maziarze czyli wytwórcy i handlarze mazią (smoły drzewnej), parafiny i olejów, jeździli wozami po całej Europie Środkowej, sprzedając swoje wyroby. Przemysł ten przynosił mieszkańcom wsi znaczące dochody i wpłynął na specyfikę lokalnej kultury oraz architektury.
- **Miejsca warte odwiedzenia:**
  - **Zagroda Maziarska** - to najważniejsze miejsce w Łosiu, które prezentuje historię i tradycje maziarskie.

- **Cerkiew Narodzenia Najświętszej Marii Panny** – parafialna cerkiew greckokatolicka, wzniesiona w 1810 r.

- **Ropa** – wieś lokowana w XIV wieku na prawie niemieckim. Jak stanowi historia to tutaj Seweryn Boner – podskarbi królewski króla Zygmunta Starego i starosta biecki, szukając złota we wsi Ropa, natknął się na ropę naftową, która załapała mu kopalnię. Przydatność ropy wykorzystano w XIX wieku i wówczas rozwinął się tu przemysł naftowy. Warto zobaczyć: kościół pomocniczy pw. św. Michała Archanioła z 1761, barokowo-klasycystyczny zespół dworski oraz cmentarz wojenny nr 72 z I wojny światowej.

Po opuszczeniu wsi Ropa – rzeka Ropa kieruje się do Gorlic, jednak po drodze musi minąć renesansowy Kasztel w Szymbarku, przeglądający się ze wzgórza w nurtach wody, a dalej już prosto do Gorlic. W Gorlicach rzeka przepływa przez centrum miasta, gdzie tworzy malowniczy krajobraz i jest częścią miejskiego życia. Nad brzegami Ropy w Gorlicach znajduje się Park Biechońskiego.

- **Szymbark** – dawniej miasteczko, a obecnie wieś położona w dolinie Ropy, pomiędzy masywami Suchego Wierchu (652 m n.p.m.) i Bartniej Góry (632 m n.p.m.) na południu oraz rozległym masywem Maślanej Góry (753 m n.p.m.) na północy. Nazwa Szymbark to spolonizowana niemiecka nazwa Schönberg (Piękna Góra), nadana miejscu przez saskich kolonizatorów. W czasach średniowiecznych Szymbark był rezydencją obroną polskiego rodu rycerskiego Gładyszów. Warto zobaczyć:
  - dwór obronny z XVI w. – kasztel renesansowy;
  - skansen wsi pogórzańskiej;
  - kościół p.w. św. Wojciecha, drewniany, wybudowany w 1782 roku;
  - cerkiew greckokatolicka Narodzenia Bogurodzicy, w przysiółku Doliny;
  - cmentarze wojenne nr 73, 74 i 75;
  - rezerwat przyrody Jelenia Góra;
  - Beskidzkie Morskie Oko – jeziorko osuwiskowe na stoku Jeleniej Góry.
- **Gorlice** - początki miasta sięgają XIV wieku, kiedy to stolnik sandomierski Dersław I Karwacjan otrzymał od króla Kazimierza Wielkiego przywilej utworzenia miasta u zbiegu rzek Ropy i Sękówki. Gorlice szybko stały się ośrodkiem rzemieślniczym i handlowym. 31 lipca 1854 roku w Gorlicach zapłonęła pierwsza na świecie uliczna lampa naftowa, wynaleziona przez Ignacego Łukasiewicza. Łukasiewicz, pionier przemysłu naftowego, zrealizował swoje odkrycie w miejscu, gdzie dziś znajduje się kapliczka Jezusa Fraszobliwego w dzielnicy Zawodzie. To wydarzenie przyniosło miastu sławę i uznanie na całym świecie, co doprowadziło do przyznania Gorlicom tytułu Miasta Światła.
Warto zobaczyć:
  - **Bazylikę Narodzenia Najświętszej Maryi Panny**: zabytkowy kościół w centrum miasta;
  - **Muzeum Regionalne PTTK**: znajduje się w najstarszej kamieniczce miasta i oferuje wiele eksponatów związanych z historią i kulturą regionu;
  - **Skansen Przemysłu Naftowego „Magdalena”**: odtwarza historię gorlickiego zagłębia przemysłu naftowego;
  - **Park miejski im. Wojciecha Biechońskiego**: idealne miejsce na spacer i relaks;
  - **Ławeczkę Łukasiewicza**: pomnik poświęcony Ignacemu Łukasiewiczowi, wynalazcy lampy naftowej - przy rynku.

Przed opuszczeniem Małopolski Ropa przepływa w pobliżu średniowiecznych murów miejskich i zabytkowej starówki Biecz, jednego z najstarszych miast w Polsce, które ma bogatą historię, sięgającą średniowiecza.

- **Biecz**, zwany „małym Krakowem”, ma bogatą historię sięgającą około 4500 lat p.n.e. Osadnictwo na terenach Bieczu istniało już w czasach neolitu. Był jednym z największych miast w Polsce do połowy XVI wieku i od tego czasu przekształcił się w malownicze, zabytkowe miasteczko. W XIII wieku Biecz otrzymał prawa miejskie i stał się miastem królewskim. Był ważnym ośrodkiem handlowym i rzemiosła.
Ciekawe miejsca w Bieczu:
  - **Kolegiata Bożego Ciała** – jeden z najważniejszych zabytków gotyckiej architektury sakralnej w Polsce;
  - **Góra zamkowa** – na której w XIII wieku wzniesiono zamek obronny;
  - **Muzeum Ziemi Bieckiej** - znajduje się w budynku z basztą i prezentuje eksponaty z historii miasta;
  - **Rynek w Bieczu** – jego prostokątny kształt wpisuje się w średniowieczny układ przestrzenno-urbanistyczny miasta
  - **Szpital św. Ducha** – jak mówi historia, był pierwszym szpitalem w Polsce założonym przez Królową Jadwigę. Zabytkowy budynek z XV wieku, pełni obecnie funkcję muzeum

Po opuszczeniu Małopolski rzeka Ropa przepływa koło Karpackiej Troi (skansenu archeologicznego położonego w Trzcinicy), którą również radzimy zwiedzić i w Jaśle wpada do Wisłoki.

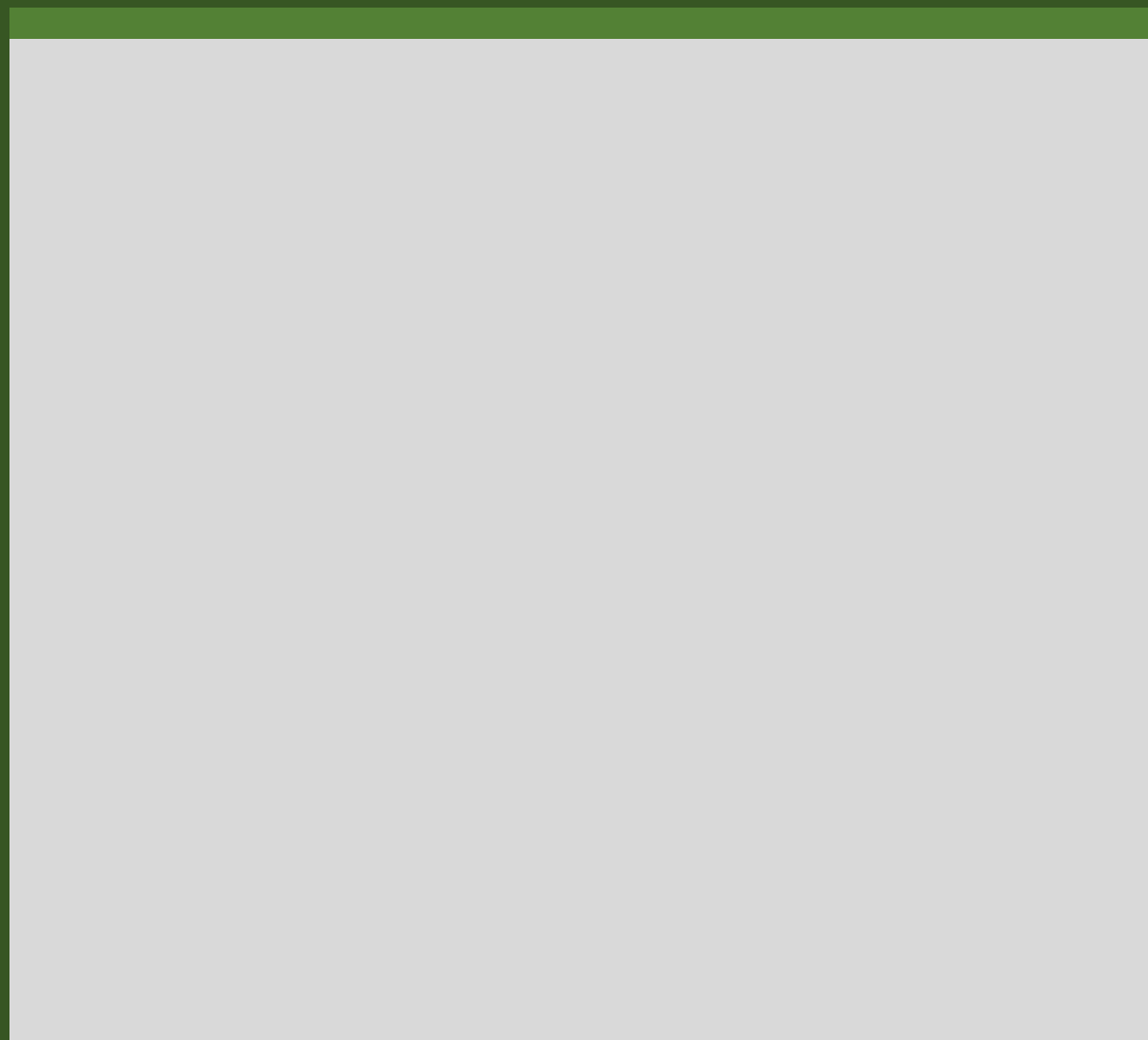
Wskazówki dla początkujących turystów:

- Zabierz ze sobą odpowiednie obuwie i odzież dostosowaną do zmiennych często warunków atmosferycznych
- Nie zapomnij o wodzie i przekąskach na trasę, aby utrzymać energię

Gorąco zachęcamy do uzupełniania naszej mapy o kolejne koordynaty GPS i podzielenia się nimi, wysyłając do nas informacje na adres:

majsterniakarpat@gmail.com

NOTATKI, A MOŻE JEDNAK INFORMACJE O KOLEJNYCH ODKRYTYCH ŹRÓDŁACH RZEKI ROPY

PRZYGOTOWALI:

ANNA CZUCHTA
PIOTR JASION

ZDJĘCIA:

ANNA CZUCHTA
JULIA DOSZNA
MARIA KOŁAK
OLA ZIÓLKOWSKA
PIOTR JASION

STOWARZYSZENIE CIVITAS NOSTRA